

30-Oktyabr, 2025-yil

**VOYAGA ETMAGANLARNI MA’MURIY HUQUQBUZARLIKLARGA JALB
QILISH BILAN BOG’LIQ HUQUQBUZARLIKLARNING OLDINI OLISHDAGI
MUAMMOLAR**

O‘zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi mustaqil izlanuvchisi

Gadoymirodov Bekzod Obidjon o‘g‘li

O‘zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi

3-o‘quv kursi kursanti

Haydarqulov Asilbek Mehriddin o‘g‘li

Annotatsiya: Mazkur maqolada voyaga yetmaganlarni ma’muriy huquqbuzarliklarga jalb qilish bilan bog‘liq huquqbuzarliklarning oldini olish masalalari yoritilgan. Unda O‘zbekiston Respublikasining tegishli qonunlari asosida voyaga yetmaganlarning huquqiy maqomi, ma’muriy javobgarlik yoshi va ularni himoya qilish tizimi tahlil qilinadi. Shuningdek, mavjud muammolar hamda xorijiy davlatlarning diversiya va restorativ yondashuvga asoslangan tajribalari o‘rganilgan. Tadqiqotda voyaga yetmaganlar o‘rtasida huquqbuzarliklarning oldini olishda oila, maktab, mahalla va jamiyatning hamkorlikdagi roli alohida ta’kidlangan.

Abstract: This article addresses the prevention of offenses related to the involvement of minors in administrative violations. It analyzes the legal status of minors, the age of administrative responsibility, and the system of their protection based on the relevant laws of the Republic of Uzbekistan. The study also examines existing problems and experiences of foreign countries based on diversionary and restorative approaches. The research particularly emphasizes the collaborative role of family, school, neighborhood, and society in preventing juvenile delinquency.

Kalit so‘zlari: Voyaga yetmaganlar, jalb qilish, g‘ayriijtimoiy xatti-harakat, vasiy, homiy, diversiya va restorativ usullar.

Keywords: Minors, involvement, antisocial behavior, guardian, custodian, diversion and restorative methods.

Bugungi kunda voyaga yetmaganlarning huquqlarini himoya qilish, ular tomonidan sodir etiladigan huquqbuzarliklarning oldini olish bo‘yicha normativ huquqiy hujjatlar qabul qilinganligi voyaga yetmaganlarni huquqiy va ijtimoiy himoya qilish samaradorligini oshirish, yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlar hamda vatanga muhabbat ruhida tarbiyalash borasida muhim qadamlardan biri hisoblanadi.

O‘zbekiston Respublikasining “Voyaga yetmaganlar o‘rtasida nazoratsizlik va huquqbuzarliklarning profilaktikasi to‘g‘risida”gi Qonuniga asosan mamlakatimizda o‘n sakkiz yoshga to‘lmagan shaxs voyaga yetmagan deb hisoblanadi.

“ZAMONAVIY DUNYODA SUN’IY IDROKNING RIVOJLANISHI: YANGI DAVR MUAMMOLARI VA YANGI YECHIMLAR JURNALI”

30-Oktyabr, 2025-yil

Voyaga yetmaganlar tomonidan ma'muriy huquqbuzarlik sodir etilganligi uchun javobgarlik yoshi O'zbekiston Respublikasi MJtKning 14 – moddasida o'n olti yosh deb belgilangan.

Voyaga yetmaganlarning ma'muriy javobgarligi — bu jazolash emas, balki tarbiyaviy ta'sir ko'rsatish orqali ularni to'g'ri yo'lga yo'naltirish tizimidir.

Bu orqali davlat yoshlar orasida huquqbuzarliklarni kamaytirish va ularni jamiyatning foydali a'zolari etib tarbiyalashni maqsad qiladi.

Ma'muriy huquqbuzarlik sodir etgan voyaga yetmaganlar o'ziga xos xususiyatlari va huquqiy maqomi bilan belgilanadi. Voyaga yetmaganlar alohida toifadagi shaxs sifatida ma'muriy qonunchilikda alohida huquqiy maqomga egadir. Ushbu toifa shaxslar boshqalardan bir qator imtiyozlarga egaligi bilan ajralib turadi.

Shu sababdan voyaga yetmaganlarni huquqbuzarlik sodir etishga jalb etish bugunda ko'paymoqda.

Voyaga yetmaganlarni ma'muriy huquqbuzarliklarni sodir etishga jalb qilish jiddiy huquqiy va ijtimoiy muammo sifatida keng e'tirof etilgan bo'lib, aksariyat yurisdiksiyalarda voyaga yetmaganlarni bunday harakatlarga undagan yoki jalb qilgan kattalar ma'muriy yoki jinoiy javobgarlikka tortiladi.

Voyaga yetmaganlarning ma'muriy huquqbuzarlik sodir etishga jalb etilishining oldini olish kompleks, ko'p bosqichli yondashuvni taqozo etadi.

O'zbekiston Respublikasi MJtKning 1881-moddasida voyaga yetmagan shaxsni ma'muriy huquqbuzarlik sodir etishga jalb qilish uchun ma'muriy javobgarlik belgilangan.

Jamoat tartibi, voyaga yetayotgan avlodning salomatligi va axloqiy tarbiyasi ushbu huquqbuzarlik obyekti hisoblanadi. Voyaga yetmagan shaxsni g'ayriijtimoiy xatti-harakatga ergashtiradigan har qanday usul va vosita huquqbuzarlik tarkibiga kiradi.

Ushbu modda bo'yicha javobgarlikka tortish uchun voyaga yetmagan shaxsni ma'muriy huquqbuzarlik sodir etishga jalb etishning o'zi kifoya qiladi.

Ko'rib chiqilayotgan huquqbuzarlikning obyektiv tomoni voyaga yetmagan shaxsning g'ayriijtimoiy xatti-harakatga yakka tartibda jalb etishni ko'zda tutadi. Voyaga yetmagan shaxsni ma'muriy huquqbuzarlik sodir etishga jalb etishning kamdankam holatlari ko'rib chiqilayotganda materiallarni ko'zdan kechirayotgan organ aniq vaziyatni, maqsad, dalil, ishtirokchilarning yoshini hisobga oladi, bundan tashqari ish ko'rilayotganda yuridik tavsif, katta yoshdagilarga nisbatan qo'llanishi lozim bo'lgan javobgarlikning turi va me'yori (ma'muriy yoki jinoiy) masalasi hal etiladi.

Voyaga yetmagan shaxsning ota-onasi va 18 yoshga etgan boshqa shaxslar (vasiy, homiy), voyaga yetmaganning tanishlari, do'stlari huquqbuzarlikning subyekti bo'lishlari mumkin. Huquqbuzarlik subyektiv tomondan bevosita qasddan qilingan, deb tavsiflanadi.

Voyaga yetmaganlarning ma'muriy huquqbuzarlik sodir etishga jalb etilishining oldini olish joriy chora-tadbirlar samaradorligini cheklovchi muhim huquqiy va ijtimoiy muammolarga duch kelmoqda. Jumladan:

“ZAMONAVIY DUNYODA SUN’IY IDROKNING RIVOJLANISHI: YANGI DAVR MUAMMOLARI VA YANGI YECHIMLAR JURNALI”

30-Oktyabr, 2025-yil

- voyaga yetmaganlar ishtirok etganda ma'muriy va jinoiy javobgarlikni farqlash uchun ko'pincha aniq qonunchilik mexanizmlari mavjud emas, bu esa qonunni qo'llash va sud amaliyotining nomuvofiqligiga olib keladi;

- mavjud ma'muriy jazolar (masalan, jarimalar) huquqbuzarlikning jiddiyligini aks ettirmasligi yoki etarli darajada to'xtatuvchi ta'sirga ega bo'lishi mumkin emas. Jamoat ishlari kabi kuchliroq yoki muqobil jazo choralari va javobgar shaxslar doirasini kengaytirish zarur;

- ma'muriy javobgarlikning yosh chegaralari va voyaga yetmaganlarni jalb qilgan kattalar uchun javobgarlik doirasi haqidagi noaniqlik profilaktika va majburiyatlarni bajarishni murakkablashtiradi;

- voyaga yetmaganlar tomonidan ma'muriy huquqbuzarlik sodir etishga jalb qilingan holatlarni aniqlash qiyin, ayniqsa ishtirok etish bilvosita yoki yashirin bo'lsa;

- huquqni muhofaza qilish va ma'muriy idoralar ko'pincha jazo choralarini erta aralashuv va oldini olishdan ko'ra birinchi o'ringa qo'yishadi, bu esa huquqbuzarliklarni sodir bo'lishidan oldin to'xtatishga qaratilgan sa'y-harakatlar samaradorligini kamaytiradi;

- idoralararo va ijtimoiy hamkorlikning yetarli darajada emasligi;

- Ichki ishlar organlari, maktablar, ijtimoiy xizmatlar va jamoat tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikni talab qiladi, ammo bunday muvofiqlashtirish ko'pincha yo'q yoki yomon tashkil etilgan;

- oilaviy va ijtimoiy omillarni e'tiborsiz qoldirish.

Bu borada xorijiy davlatlarni tajribasi o'rganilganda asosan sud va ma'muriy jazoni asosiy choraga aylantirmasdan, diversiya, restorativ usullar va erta ijtimoiy aralashuvlarga e'tibor qaratish natijasida, voyaga yetmaganlar orasida huquqbuzarliklarni kamaytirishda eng samarali yo'nalishlar hisoblanmoqda. Biroq har doim monitoring va himoya kafolatlari bilan uyg'unlashtirish talab etiladi.

Voyaga yetmaganlarni ma'muriy huquqbuzarliklarga jalb qilish bilan bog'liq huquqbuzarliklarning oldini olishda faqat huquqni muhofaza qiluvchi organlarning emas, balki oila, maktab, mahalla, NNTlar va butun jamiyatning birgalikdagi vazifasidir. Profilaktik ishlarning samaradorligi huquqiy tarbiya, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va ma'naviy muhit barqarorligiga bevosita bog'liqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi “O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksi” – 2025 - yil;

2. O'zbekiston Respublikasi 2010-yil 29-sentyabr kunidagi “Voyaga etmaganlar o'rtasida nazoratsizlik va huquqbuzarliklarning profilaktikasi to'g'risida”gi O'RQ 263-son Qonuni;

3. Ж.П. Дорофеева и А.В. Карагодин. Вовлечение несовершеннолетних в совершение административных правонарушений: проблемы выявления и возможные пути решения. «Наука. Мысл: электронный периодический журнал». Научный

“ZAMONAVIY DUNYODA SUN’IY IDROKNING RIVOJLANISHI: YANGI DAVR MUAMMOLARI VA YANGI YECHIMLAR JURNALI”

30-Oktyabr, 2025-yil

журнал. «А ссиенсе. Тхоугхт: элестронис периодис жоурнал» ссиентифис э-жоурнал. № 5-1. – 2016;

4. Хребтова А. А., Пустовіт І. В. Адміністративна відповідальність за доведення неповнолітніх до стану сп'яніння: нормативно-правовий аналіз, проблеми правозастосування та напрями удосконалення //Аналітично-порівняльне правознавство. – 2025. – №. 2. – С. 741-750;

5. Gadoymirodov B. Administrative responsibility for minors: historical development and international legal documents //Journal of Multidisciplinary Sciences and Innovations. – 2025. – Т. 1. – №. 3. – S. 210-212.